

ПРАВОПОРЯДОК І ПРАВОВИЙ РЕЖИМ В УКРАЇНІ

Наукова монографія

Керівник авторського колективу

А.О. Селіванов,

дійсний член (академік)

*Національної академії
правових наук України,*

доктор юридичних наук, професор

Наукові рецензенти:

- Ю. Г. Барабаш – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
- Н. В. Камінська – доктор юридичних наук, професор

Керівник авторського колективу – д.ю.н., професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, заслужений юрист України
А.О. Селіванов

П 68 **Правопорядок і правовий режим в Україні.** Наукова монографія / Кер. авт. колективу А.О. Селіванов. – К.: Логос, 2022. – 292 с.
ISBN 978-617-763-61-2.

У колективній науковій монографії авторський колектив вчених-юристів з університетів і юридичних факультетів досліджує правову природу і спрямованість правопорядку та правового режиму як базових категорій республіканського конституціоналізму і вперше розглядає їх сутність як одних із важливих принципів української державності.

Ця монографія підготовлена в єдиному напрямі, складаючи теоретичну і практичну базу української державності. Авторський колектив очолює А.О. Селіванов, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України.

УДК 34(477)(02)

У монографії дотримано вимог оформлення тексту за індексом «Scopus».

Усі права захищені.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена будь-яким способом та у будь-якій формі без дозволу на те власника інтелектуальних прав. Правову охорону здійснює Юридичне бюро судових фінансово-банківських експертиз АЮФБП України (Київ, тел. (044) 272-59-15).

ЗМІСТ

Вступ (сутність та обов'язковість) – академік А.О. Селіванов 5

Розділ І. ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК

Методологічні підходи до світового правопорядку
у реаліях практики права в Україні
(Оніщенко Н.М., докт. юрид. наук, проф.) 11

Нормативно-ціннісні інтерпретації правопорядку
(Пархоменко Н.М., докт. юрид. наук, проф., чл.-кор. НАН України) 24

Правовий режим воєнного стану: реалізація завдань в умовах проведення
захисту й оборони держави
(Городовенко В.В., докт. юрид. наук, проф.) 38

Правопорядок як умова існування держави і суспільства
(Теремецький В.І., докт. юрид. наук, проф.) 44

Правове регулювання правопорядку та правового режиму в Україні
(Селіванов А.О., докт. юрид. наук, проф.;
Плотницький Б.Д., голова Західного апеляційного
господарського суду 58

Конституційний правопорядок – основа правового життя в Україні
(Марцеляк О.В., докт. юрид. наук, проф.) 74

Системність нормотворчості – важливий чинник твердого правопорядку
(Карпунцов В.В., докт. юрид. наук, проф.;
Вереша Р.В., докт. юрид. наук, проф.) 80

Система виконавчої служби в Україні як гарантування правопорядку
(Селіванов О.А., канд. юрид. наук) 96

Організаційні та правові основи дотримання прав людини
в умовах підвищених ризиків воєнного стану
(Рябченко О.П., докт. юрид. наук, проф.;
Шпак Н.А., доцент каф. адміністр права, ДПУ) 105

Апеляційне оскарження рішень суду та правовий порядок
(Теремецький В.І., докт. юрид. наук, проф.;
Батрин О.В., канд. юрид. наук) 122

Правопорядок і правові режими як процесуальні умови діяльності
правоохоронних органів
(Анпілогов О.В., докт. юрид. наук) 136

Забезпечення правопорядку через належне виконання судових рішень
(Карабін Т.О., докт. юрид. наук, проф.) 151

Здатність правосуддя впливати на встановлення правопорядку (Кабенок Ю.В., канд. юрид. наук, доц.)	160
Правовий порядок крізь призму основних концепцій праворозуміння (Осядла М.В., канд. юрид. наук)	169

Розділ II. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ

Функціонування судової влади України в умовах правового режиму воєнного стану (Хотинська-Нор О.З., докт. юрид. наук, проф.)	181
Митні режими у системі правових режимів в Україні (Лазур Я.В., докт. юрид. наук, проф.; Дорофєєва Л.М., докт. юрид. наук, проф.).....	196
Правовий режим припинення трудових правовідносин за умов воєнних дій проти України (Іншин М.І., докт. юрид. наук, проф.)	215
Особливості правовідносин, що виникають під час дії воєнного стану в Україні (Кузніченко С.О., докт. юрид. наук, проф.).....	232
Особливості і реалії правового режиму державного кордону: захист та охорона (Георгієвський Ю.В., докт. юрид. наук, проф.).....	257
Правовий режим єдиного медичного простору як фактор протидії викликам медико-біологічного характеру (Стеценко С.Г., докт. юрид. наук, проф.).....	276

ТЕРЕМЕЦЬКИЙ Владислав Іванович,
доктор юридичних наук, професор

БАТРИН Олеся Василівна,
кандидат юридичних наук

АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ СУДУ ТА ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК

Анотація. Встановлення і підтримання в суспільстві законності та правового порядку пов'язані не лише з існуванням вимог юридичних норм, а і з тим, якою мірою учасники суспільних відносин можуть користуватися своїми суб'єктивними правами, реалізовувати свої законні інтереси та виконувати обов'язки. Відповідно, правовий порядок як необхідний регулятивний механізм має визначатися принципами, закріпленими передусім у Конституції України та чинному національному законодавстві.

Ключові слова: судовий порядок, нормативна сила судових рішень, апеляційне оскарження.

Правопорядок – підсумок правового регулювання, його реалізована мета. Міцність правопорядку, його стабільність і непорушність забезпечуються не формальною, а реальною законністю. Правопорядок – це заснована на праві та законності організація правового життя, що відображає якісний фактичний стан суспільних відносин, урегульованих правом [1].

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод регулює насамперед право на справедливий суд,

процесуальними гарантіями чого виступають: справедливий і публічний розгляд справи; розгляд справи впродовж розумного строку; розгляд справи безстороннім і неупередженим судом. Ключовими принципами цієї статті є верховенство права та належне здійснення правосуддя. Ці принципи є основоположними елементами права на справедливий суд.

У державно-правовому механізмі забезпечення прав і свобод людини та громадянина судовому захисту належить головна роль, оскільки саме він є найбільш ефективним з усіх напрацьованих світовою практикою засобів охорони прав особи. Рівень судового захисту є основним показником правового характеру держави та демократичного суспільства.

Існують різні погляди на сутність права на судовий захист, а саме: право на судовий захист полягає в тому, що за певних умов особа, яка має на це право, може вимагати від конкретного суду ухвалення рішення про застосування одного зі способів захисту права, а суд зобов'язаний ухвалити рішення відповідного змісту. Конституційне право на судовий захист складається з двох аспектів: права на відновлення порушених прав, права на відшкодування збитку, тобто права на задоволення матеріальної вимоги (матеріальний аспект права на судовий захист); та права на звернення до судових органів, тобто права на судовий розгляд заявленої вимоги, на відкриття провадження у справі, на судове рішення (процесуальний аспект на судовий захист).

На думку К.В. Гусарова, складовими елементами права на звернення до суду за захистом є: а) можливість звернутися за захистом до суду першої інстанції; б) у випадку незадоволення зацікавленою особою рішенням суду першої інстанції – можливість звернутися до суду контролюючої інстанції зі скаргою на це рішення [2, с. 79].

В юридичній літературі зазначено, що ефективність судочинства визначається не відсутністю імовірності судової помилки, а наявністю досконалих способів її усунення, і наведено різні способи оскарження та перевірки рішень. Вчені пропонують виділяти три види перевірки судових рішень: юриди-

ко-фактичну, юридичну та виняткову (надзвичайну). Під час юридико-фактичної перевірки суд другої інстанції перевіряє законність і обґрунтованість судових рішень, ухвалених судом першої інстанції. Мається на увазі апеляція. Під юридичною перевіркою дослідники розуміють касацію, тобто перевірку судових рішень судом третьої інстанції лише щодо правильності застосування норм матеріального та процесуального права. Як приклад виняткової (надзвичайної) перевірки науковці наводять судовий нагляд [4, с. 126].

Зауважимо, що в касаційному порядку переглядаються вже такі, що набрали законної сили, рішення суду, а відповідно до існуючих європейських стандартів судочинства рішення суду, що набрали законної сили, набувають властивість остаточності (*res judicata*) та можуть бути переглянуті лише у виняткових випадках.

З нашої точки зору, слід згадати доречно проведenu судову реформу (2015–2019 рр.). У період «великої судової реформи» відбувається кардинальна зміна системи судоустрою зі створенням ряду нових судів та формуванням органів, що здійснюють контроль над суддями. Пішов у минуле Верховний Суд України, а його місце посів Верховний Суд, до складу якого введено спеціалізовані касаційні суди. Крім того, суттєвих змін зазнало процесуальне законодавство. Що ж стосується нових часів, то з 2019 р. зміни торкнулися передусім Верховного Суду, Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів. В інших аспектах судоустрій суттєвих змін не зазнав [5].

На відміну від радянської касації, апеляційне провадження не тільки ініціюється учасниками судочинства, а й направлено на захист і охорону насамперед їх законних інтересів. Тому апеляція має яскраво виражений диспозитивний характер. Наприклад, якщо суд при апеляційному перегляді виявить помилку суду першої інстанції, але про неї не зазначено в апеляційній скарзі, то така помилка не може бути усунена апеляційним судом за власною ініціативою [6, с. 80–81].

Зазначимо, що у 2001 р. в Україні було запроваджено інститут повної апеляції, а в 2004 р. новий ЦПК України закріпив абсолютно нову модель апеляції – неповну. Проте деякі вчені вважають, що ЦПК України не закріплює чітких видів апеляції, однак аналіз його норм дає можливість виділити повну та неповну апеляцію. На жаль, і нині окремі норми процесуального інституту апеляції зберігають понятійні, термінологічні недоречності, які не відображають сутність того чи іншого правового явища, а отже, у правозастосовній діяльності продукують складнощі в розумінні процесуальної норми, призводять до помилок [7, с. 155].

Слід відзначити, що апеляційне провадження є додатковою гарантією захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави, завданням якого є перевірка законності та обґрунтованості судових рішень, ухвалених судом першої інстанції, дотримання норм матеріального та процесуального права [8, с. 5].

Унаслідок ухвалення Конституційним Судом України рішень від 27.01.2010 № 3-рп/2010 [9], 28.04.2010 № 12-рп/2010 [10], 08.07.2010 № 18-рп/2010 [11], 02.11.2011 № 13-рп/2011 [12], 13.12.2011 № 17-рп/2011 [13], 22.04.2014 № 4-рп/2014 [14], а також ухвалення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [15] інститут оскарження судових рішень знову зазнав змін. Однак з ухваленням Закону України від 15.01.2020 № 460-IX «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» в апеляційному провадженні відбулися суттєві зміни, зокрема вказаним Законом удосконалено:

- положення ЦПК України щодо визнання вичерпним переліку ухвал суду першої інстанції, на які може бути подана апеляційна скарга окремо від рішення суду;
- положення щодо строків подання апеляційної скарги та запропоновано уточнити порядок обчислення строків подання апеляційної скарги на судові рішення в тому випадку, якщо

учаснику справи повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення;

- положення щодо змісту апеляційної скарги.

Зазначені зміни дають можливість констатувати, що апеляційне провадження є однією з форм, яка забезпечує правильний і однаковий підхід до застосування норм матеріального та процесуального права: дотримання строків на подання апеляційної скарги має важливе значення для реалізації права на апеляційне оскарження. Також оновлення щодо строків і порядку подання апеляційної скарги не повинні сприяти зловживанням процесуальним правом, до яких Н.Ю. Голубєва відносить такі види:

- зловживання правом на пред'явлення позову (подання завідомо безпідставного позову, зустрічного позову, за змовою сторін, до неналежного відповідача або неналежним позивачем та інших так званих технічних позовів);

- зловживання правами, спрямовані на затягування строків розгляду справ (подання клопотання про зупинення провадження, безпідставне або повторне заявлення клопотань, залучення до участі у справі якомога більшої кількості учасників: співвідповідачів, третіх осіб та ін.);

- умисні дії співучасників фактичного характеру, спрямовані на затягування строків розгляду справи, ухилення учасника від участі в судових засіданнях, наприклад ухилення від отримання повідомлення про час судового засідання, імітація «хвороби» та інших «поважних причин» з метою відкладення судового засідання;

- зловживання правами, пов'язані з оплатою судових витрат;

- зловживання правом на відвід судді;

- неподання або несвоєчасне подання доказів тощо [16, с. 3].

Відповідно до звітів апеляційних судів цікаво вказати на розгляд судових справ за 2019–2021 рр., які розміщені на офіційній сторінці «Судова влада України» (<https://court.gov.ua/>): за проаналізований період за апеляційними скаргами у кримінальному судочинстві 31% ухвал слідчих суддів залишено без

змін, 11% ухвал скасовано та 6% вироків змінено; у цивільному судочинстві – 28% рішень залишено без змін, 18% рішень скасовано та 5% рішень змінено; за апеляційними скаргами 46% постанов у справах про адміністративне правопорушення залишено без змін. Наведене дозволяє виявити наявність окремих недоліків у законодавстві щодо використання інституту апеляційного оскарження в механізмі судового захисту прав і свобод людини. Зокрема, саме відсутність законодавчо передбаченої можливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на бездіяльність, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, зумовлює ухвалення судами рішень про відмову у відкритті апеляційного чи касаційного провадження. Разом із цим відомчий контроль або прокурорський нагляд на стадії початку досудового розслідування не може бути ініційований зацікавленою особою. Тож захист прав, свобод і законних інтересів осіб, залучених до кримінального провадження на цьому етапі, може бути реалізований лише шляхом звернення особи до суду зі скаргою [17, с. 208].

Аналіз Звіту про здійснення правосуддя Верховним Судом України щодо апеляційних скарг за 2021 р., який розміщено на офіційному сайті Верховного Суду (<https://supreme.court.gov.ua/>), свідчить про розгляд лише 82% апеляційних скарг і справ, серед яких 5,7% скарг задоволено та судові рішення змінено, що свідчить про ефективність апеляційних судів.

Під час розгляду справи в суді першої інстанції є ризики того, що суд неправильно розтлумачить норму права, яка підлягає застосуванню, не врахує обставину, що мала бути врахована, або вчинить інші помилки, які впливають на подальші відносини суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин. Унаслідок таких дій не відбудеться захисту прав та інтересів фізичних чи юридичних осіб або інтересів держави, а отже, людина має право звернутися з апеляційною скаргою, адже цей колегіальний перегляд справи має наслідком більш суворе додержання вимог усебічності та повноти розгляду справи.

З метою забезпечення становлення в Україні судочинства як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд, Указом Президента України від 10.05.2006 № 361/2006 було схвалено Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [18]. У Концепції зазначено, що українські суди ще не стали дієвим інститутом захисту прав людини через такі причини:

- відсутність системного бачення здійснення судової реформи;
- перевантаженість судів справами;
- наявність багатьох перешкод для незалежності судді;
- недостатнє фінансування судової влади;
- неефективність системи виконання судових рішень тощо.

Тому інстанційна організація судів повинна забезпечити правосудність рішення. Тобто особі має бути гарантовано право на перегляд її справи судом апеляційної інстанції з огляду на правильність установлення фактів і застосування права. Враховуючи необхідність однакового застосування права на всій території України, учасник судового процесу після апеляційного розгляду справи має бути наділений правом оскаржити судові рішення першої та апеляційної інстанцій до суду касаційної інстанції (відповідного вищого суду), крім випадків, установлених законом, щодо правильності застосування права. Крім того, систему судових інстанцій потрібно організувати згідно з необхідністю забезпечення учасникам судочинства рівних прав на оскарження судових рішень. Для цього кожен суд має виконувати функції лише однієї інстанції: місцеві суди – першої інстанції, апеляційні суди – апеляційної інстанції, вищі суди – касаційної інстанції, Верховний Суд – касаційної інстанції у виняткових випадках.

Також процедура перегляду судових рішень, незалежно від виду судочинства, має ґрунтуватися на однакових засадах. Завданням апеляційної скарги має бути перегляд судової справи щодо правильності з'ясування обставин і застосування норм

права судом першої інстанції. Рішення апеляційної інстанції щодо встановлених фактів має бути остаточним.

Останні зміни в законодавстві дають підстави вважати, що новелою цивільно-процесуального законодавства є положення, щодо якого апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції. Однак відповідно до підпункту 15.5 пункту 15 частини 1 Перехідних положень ЦПК України апеляційна скарга має подаватися до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, до або через суд першої інстанції, який ухвалив оскаржуване судове рішення, а в разі порушення порядку подання апеляційної скарги відповідний суд повертає таку скаргу без розгляду.

Проте Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного цивільного суду в постанові від 20.06.2018 у справі № 514/134/17 визнав неприпустимість залишення апеляційної скарги без розгляду за цією підставою та встановив, що особа, яка подає скаргу, вправі очікувати застосування норм процесуального законодавства, які надають їй право як безпосереднього подання апеляційної скарги до суду апеляційної інстанції, так і звернення зі скаргою через місцевий суд [19]. Отже, з огляду на зазначене до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи апеляційна скарга може бути подана як до апеляційного суду безпосередньо, так і через місцевий суд.

Реформування судівництва та приведення його у відповідність до європейських стандартів завжди привертала увагу та залишаються актуальними питаннями. Першим документом щодо реформування судочинства за часів незалежності стала Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 № 2296-ХІІ «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні», одним з основних принципів якої є перевірка законності й обґрунтованості судових рішень в апеляційному і касаційному порядку та за нововиявленими обставинами. Головна мета судово-правової реформи і формування незалежної судової влади – перебудова судової системи, створення нового законодавства, вдо-

сконалення форм судочинства. Водночас після ухвалення Конституції України 1996 р. Концепція судово-правової реформи 1992 р., відігравши важливу роль у становленні судової влади в Україні, практично втратила значення програмного документа, хоча окремі її положення тривалий час залишалися актуальними. У Концепції 1992 р. вперше було сформульовано демократичні ідеї впровадження апеляційного та касаційного способів оскарження судових рішень. Це зумовило ухвалення Закону України від 15.12.1992 «Про статус суддів», який визначав статус суддів, інстанційність, сприяв додержанню законності і був чинним до 1 січня 2012 р.

Україна, наслідуючи європейські принципи правосуддя, відмовилася від судового нагляду та запропонувала суспільству процедури апеляційного і касаційного перегляду судових рішень.

Указом Президента України від 10.05.2006 № 361/2006 було затверджено Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, метою реалізації якої є забезпечення становлення в Україні судівництва як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд. Завданнями Концепції визначено створення цілеспрямованої, науково обґрунтованої методологічної основи розвитку правосуддя в Україні на найближчі десять років, визначення шляхів удосконалення законодавства в цій сфері, усунення негативних тенденцій унаслідок непослідовності здійснення попередньої судової реформи, забезпечення доступного та справедливого судочинства, прозорості в діяльності судів, оптимізації системи судів загальної юрисдикції, посилення гарантій незалежності суддів тощо. Але вважати завершеним реформування судової системи було б помилковим.

Завершення формування чотириланкової судової системи на принципах спеціалізації відбулося в липні 2010 р. з ухваленням Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якого було утворено суд касаційної інстанції у цивільних і

кримінальних справах – Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а до повноважень Верховного Суду України було віднесено забезпечення єдності судової практики.

Сьогодні вчені, які займаються реформуванням судової системи, відзначають, що право на апеляційне оскарження є важливою конституційною гарантією судового захисту, що охороняє особу від можливої судової помилки. Проте реалізація цього права стає дієвою гарантією тоді, коли апеляційна інстанція забезпечує повний апеляційний перегляд. Водночас процедури повної апеляції потребують максимального наближення апеляційної інстанції до суду першої інстанції. Тому як апеляційна інстанція повинні виступати: той самий місцевий суд, де справа розглядалась у порядку першої інстанції (за можливості утворення нової судової колегії); найбільш наближений до місцевого суду, який розглядав справу в порядку першої інстанції, інший місцевий суд; спеціально утворений місцевий окружний суд [20, с. 18].

Жвава дискусія про необхідність проведення судової реформи продовжується і сьогодні. Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021 затверджено Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 рр., яка визначає пріоритети вдосконалення положень законодавства у сфері судоустрою, статусу суддів, судочинства та інших інститутів правосуддя, а також упровадження невідкладних заходів для забезпечення позитивних зрушень у функціонуванні відповідних правових інститутів. Що ж стосується апеляційних судів, то у Стратегії розглядаються можливості запровадження подальшого поступового переходу (після вирішення проблем комплектування штату та мережі апеляційних судів) до моделі «одна область – один апеляційний суд, у складі якого будуть утворюватися палати з розгляду кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських справ».

На наш погляд, у Стратегії цілком правомірно наголошено на необхідності визначення у процесуальних кодексах катего-

рій справ, які переглядаються апеляційними судами одноособово, та перегляду у процесуальних кодексах положень щодо категорій справ, які розглядаються апеляційними судами як судами першої інстанції, з метою передачі цих справ у місцеві суди. Така необхідність обумовлена тим, що після відновлення у 2001 р. інституту апеляції апеляційна інстанція вправі досліджувати нові докази, встановлювати нові факти, ухвалювати нові рішення у випадку, якщо суд першої інстанції допустив помилку в застосуванні норм матеріального права або неправильно встановив фактичні обставини, розглядати справу в межах позовних вимог, а не в повному обсязі, як це було раніше [21, с. 249].

Отже, проведений нами аналіз окремих положень впливу правового порядку на формування інституту апеляційного оскарження в механізмі судового захисту прав і свобод людини в Україні доводить наявність ефективного механізму такого судового захисту, оскільки він є найбільш універсальним демократичним інструментом правової держави. На сьогодні судова система є надійною гарантією конституційних засад щодо прав людини, проте окремі питання потребують законодавчого вирішення.

Список використаних джерел

1. *Правове регулювання та його механізм* // Мультимедійний навчальний посібник «Теорія держави та права». URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/tdp-new/info/lecture/lec12/tema12_14.html (дата звернення: 26.05.2022).
2. *Гусаров К.В.* Інстанційний перегляд судових рішень у цивільному процесі: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Х., 2011. 431 с.
3. *Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах* / За заг. ред. Я.М. Шевченко. Х.: Харків юрид., 2011. 528 с.
4. *Борисова Е.А.* Апеляція, касація, надзор по гражданским делам: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Норма: ИНФРА-М, 2016. 352 с.

5. Павленко Г. Хронічні п'ятирічки. Роль Президента у проведенні судової реформи. *Юридична Газета*. 2021. № 22 (752). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/hronichni-pyatirichki-rol-prezidenta-u-provedenni-sudovoyi-reformi.html> (дата звернення: 26.05.2022).

6. Филін Д.В. Проблемы апелляции в современном уголовно-процессуальном законодательстве Украины. *Государство и право*. 2005. № 2. С. 76–83.

7. Коротун В.М. Сутність поняття «апеляція» в контексті використання цієї категорії у процесуальних кодексах України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 59, т. 1. С. 154–157.

8. Гліпол І.М. Апеляційне провадження у цивільному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2018. 20 с.

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку зі статтею 129 Конституції України (про апеляційне оскарження ухвал суду) від 27.01.2010 № 3-рп/2010 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-10> (дата звернення: 26.05.2022).

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Суботи Артема Анатолійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України (справа про забезпечення апеляційного оскарження ухвал суду) від 28.04.2010 № 12-рп/2010 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-10> (дата звернення: 26.05.2022).

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Слободянюка Івана Івановича щодо офіційного тлумачення положення пункту 12 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 08.07.2010 № 18-рп/2010 // БД «Законо-

давство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-10> (дата звернення: 26.05.2022).

12. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням військової частини А 1080 щодо офіційного тлумачення положення пункту 28 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 02.11.2011 № 13-рп/2011 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-11> (дата звернення: 26.05.2022).*

13. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України від 13.12.2011 № 17-рп/2011 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-11> (дата звернення: 26.05.2022).*

14. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України від 22.04.2014 № 4-рп/2014 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-14> (дата звернення: 26.05.2022).*

15. *Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (дата звернення: 26.05.2022).*

16. *Голубева Н.Ю. Зловживання цивільними процесуальними правами: новели ЦПК // Новели цивільного процесуального кодексу України: матер. круглого столу (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.)*

/ За заг. ред. Н.Ю. Голубєвої; МОН України, Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2018. С. 3–9.

17. *Верхогляд-Герасименко О.В., Марочкін О.І., Циколя А.Ц.* Проблемні питання реалізації права на апеляційний перегляд судових рішень під час досудового розслідування. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 203–212.

18. *Про Концепцію* вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10.05.2006 № 361/2006 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006> (дата звернення: 26.05.2022).

19. *Постанова* Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20.06.2018: справа № 514/134/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74963333>.

20. *Короєд С.О., Кресіна І.О., Прилуцький С.В.* Концепція реформування судової влади України. *Судова апеляція*. 2015. № 3. С. 6–34.

21. *Чайковський А.С., Батрименко В.І., Копиленко О.Л.* Історія держави і права України: навч. посіб. / За заг. ред. А.С. Чайковського; МОН України, Ін-т економіки, управління та господарського права. К.: Юрінком Інтер, 2001. 383 с.